

İmühaber ve vergi uygulamaları

(13.09.2022)

"İmühaber" adı verilen menkul kıymet, anonim şirketlerde pay sahipliğinin tevsiki ve pay sahipliği haklarının kullanımı...

"İmühaber" adı verilen menkul kıymet, anonim şirketlerde pay sahipliğinin tevsiki ve pay sahipliği haklarının kullanımı açısından önem taşımaktan başka vergi uygulaması açısından da önem taşıyan bir hukuki belgedir.

Gelir vergisi uygulamasında bilindiği gibi halka kapalı anonim şirketlere ait hisse senetlerinin iktisabından itibaren iki yıl geçtikten sonra elden çıkartılması, verginin konusuna girmemektedir. Ticari işletmelere ait hisse senetlerinin satışı/devri de KDV'den istisnadır. Vergi uygulamasında hem idari anlayışta, hem de yargı anlayışında, Ticaret Kanununun ilmühaberleri hisse senedi yerine geçen menkul kıymet olarak kabul etmesinden hareketle, ilmühaberlerde hisse senedi gibi kabul ve mütalaa olunmaktadır.

Nitekim, Anonim Şirketler Hukuku açısından ilmühaber çıkartılması, pay senetlerinin bastırılmasına ilişkin "pay senedi bastırılması" başlıklı 486. maddede düzenlenmiştir. Eski Ticaret Kanunumuzda hamiline ve/veya nama yazılı paylar için ihraç edilecek ilmühaberlerle ilgili ayrı ayrı düzenleme varken (md.411) yeni Ticaret Kanunumuzda konuyu düzenleyen 486. madde, bütün payların yerine, pay senetleri bastırılıncaya kadar geçerli olmak üzere, ilmühaber ihracına izin verecek şekilde kaleme alınmamıştır.

Anılan maddenin 2. fıkrası, hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılmasını düzenlemiş ve yönetim kuruluna pay bedellerinin tamamen ödenmesinden itibaren üç ay içinde hamiline yazılı hisse senetlerini bastırarak pay sahiplerine dağıtma görevi yüklemiştir. Fıkranın sondan ikinci cümlesinde ise "pay senedi bastırılıncaya kadar ilmühaber çıkartılabilir" hükmüne yer verilmiştir. İzleyen son cümlede ise "ilmühaberlere kıyas yolu ile nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümler uygulanır" hükmü yer almıştır. Bu son cümle konumuz olan bastırma veya ihraç açısından önemli değildir. Son cümle ilmühaberlerin devir usulü ve şekli bakımından önem taşımaktadır.

Madde, yönetim kuruluna nama yazılı pay senetlerini bastırma yükümlülüğü yüklememiştir. Sadece 3. fıkrada, azlık istemde bulunursa nama yazılı pay senetlerinin de bastırılıp tüm nama yazılı pay sahiplerine dağıtma zorunluluğu getirilmiştir. Nama yazılı pay senetlerinin bastırılmasını düzenleyen söz konusu 3. fıkrada, ilmühaberden söz edilmemiştir.

Teoride çok az irdelenmiş bu madde ve düzenlemelerden anladıklarımı yazayım.

- İmühaber sadece hamiline yazılı payların yerine geçmek üzere ihraç edilebilen bir menkul kıymettir(1).
- Hamiline yazılı paylar için ihraç edilecek ilmühaberler, nama yazılı nitelik taşımak durumundadır.
- Hamiline yazılı paylar için ihraç edilecek ilmühaberler, sermaye ödenmediği sürece ve nihayet pay bedellerinin ödenmesinden itibaren üç ay süre ile geçerlidir. Bu sürenin sonunda ilmühaberlerin akibetinin ne olacağı, geçerliliğini koruyup korumayacağı Kanunda belli değildir. Bence, bu sürenin sonunda paylar çıplak (senede bağlanmamış) paya dönüşür. Zira yönetim kurulunun üçüncü ay sonuna kadar ilmühaberleri pay senetleri ile değiştirmek zorundadır. Yönetim kurulu, bu yükümlülüğü yerine getirmemesinden doğacak pay sahibi zararını tazmin yükümlülüğü ile karşılaşabilir.
- Nama yazılı pay senetleri yerine geçmek üzere, ilmühaber çıkartılmaz. Çıkartılırsa geçerli olmaz. Şirket istediği her zaman doğrudan -pay bedellerinin ödenip ödenmediğine bakılmaksızın- nama yazılı pay senetlerini bastırıp dağıtabilir (1).

Ancak uygulamada şirketlerin, paylarının hamiline / nama yazılı olup olmadığına bakmaksızın, bir başka deyişle nama yazılı pay senetleri için de onların yerine geçmek üzere ilmühaber bastırarak hak sahiplerine dağıttığını görmekteyim. Bunun nedenini araştırdığımda ise karşıma 232 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği çıkmaktadır. Bu Genel Tebliğ'de idari anlayış, ilmühaberinin hangi tür hisse senedi yerine geçmek üzere ihraç edildiğine ilişkin bir ayırım yapılmaksızın açıklanmıştır. Söz konusu Genel Tebliğ 23.3.2000 tarihlidir. Buradaki idari anlayış, Genel Tebliğin yayımı tarihi itibarıyla doğrudur. Ancak bu Genel Tebliğ açıklaması, yayımından yaklaşık 11 yıl sonra yürürlüğe giren yeni Ticaret Kanunu karşısında kısmen de olsa geçerliliğini yitirmiştir.

Bu konularda Ticaret Bakanlığının bir açıklaması olursa, yararlı olur. Ben de köşemde yayımlarım.

İleride özellikle pay devirlerinde vergi kaybının önüne geçilmesi ve yapılacak incelemelerde sorun yaşanmaması ve açısından söz konusu Genel Tebliğin ilgili bölümünün gözden geçirilerek yeni Ticaret Kanununa göre yeniden kaleme alınıp yayınlanmasında yarar görüyorum.

- Aynı yönde bkz. Soner ALTAŞ, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022 (11. Bası), sf: 477-480

Kaynak: Bumin Doğrusöz / Dünya Gazetesi